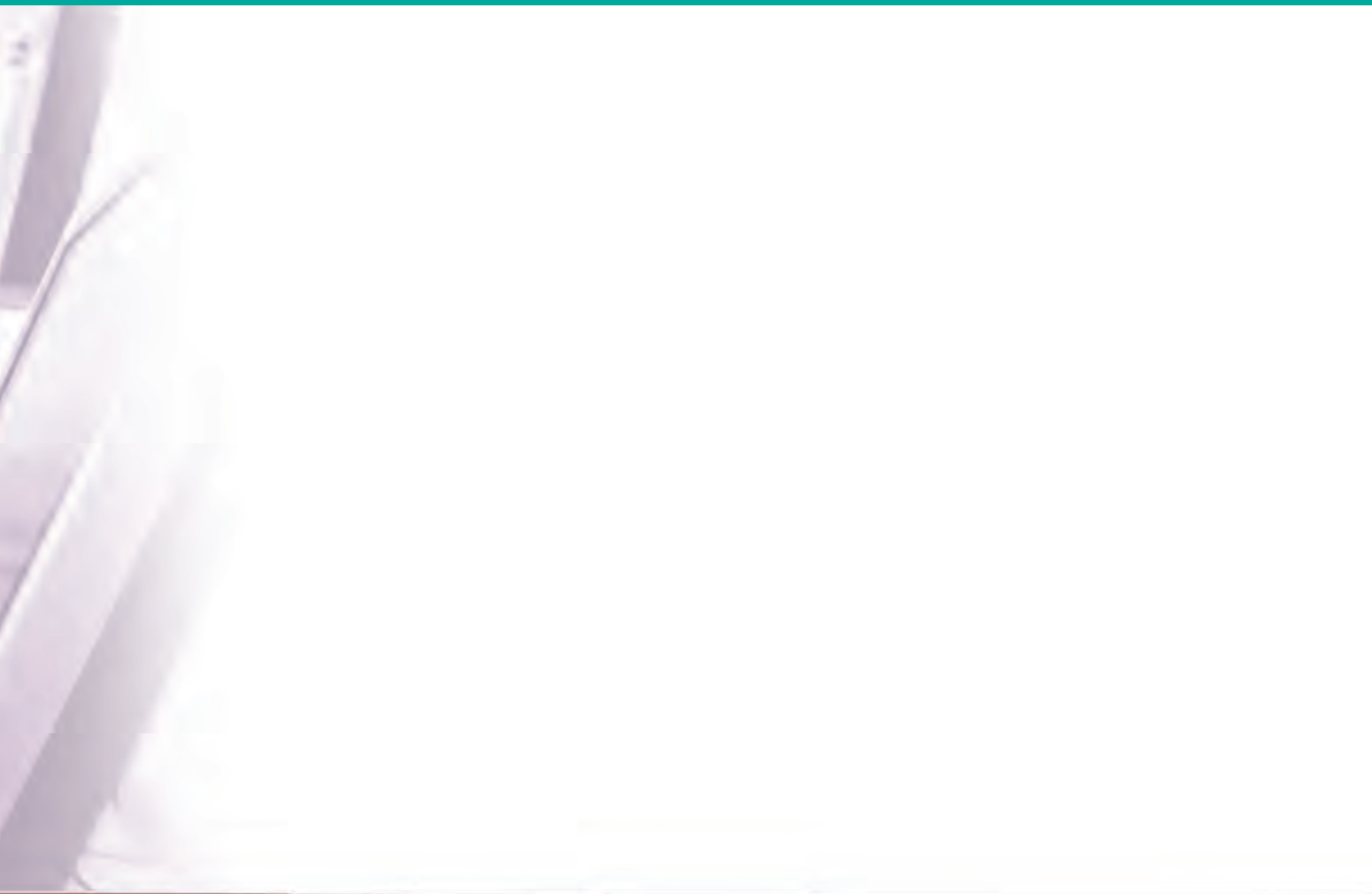

فصل چهارم:

نمونه برنامه های ویژه مدرسه (بوم)

||| سه نوع نقشه برنامه درسی

در ادامه سه شکل نقشه برنامه درسی الف. وابسته به برنامه درسی تجویزی، ب. در ادامه برنامه درسی تجویزی و پ. به صورت آزاد ارائه شده است. پس از آن و از آنجایی که نمونه‌های برنامه درسی آزاد (غیرتجویزی) کمتر برای مدارس مأنوس بوده است، بیست و چهار نمونه از این برنامه‌ها ارائه شده است. هدف از ذکر این نمونه‌ها، ارائه مثال و مصداق برای کمک به مدارس است. مدارس می‌توانند از میان آنها دست به انتخاب و گزینش بزنند، تجدید نظرهایی در آنها داشته باشند یا برنامه‌هایی کاملاً جدید برای خود تدوین و تهیه کنند. سه نمونه اولیه با تفصیل و توضیح بیشتر و سایر نمونه به صورت مختصر ارائه شده است.

نقشه شماره ۱: برنامه درسی تجویزی در سه حوزه علوم تجربی (زیست، فیزیک، شیمی)؛ زبان و ادبیات فارسی؛ بهداشت و حفظ محیط زیست (دوره اول متوسطه) برای پروژه‌های تعریف‌شده در واحد یادگیری ۱-۲، ۳) مهارت برقراری ارتباط، حل تعارض‌ها / توافق بر سر ایده‌ها / دیدگاه‌ها

ماه	مفاهیم			مهارت‌ها / فرایندها			تأکیدات	فرصت‌های یادگیری
شهریور								
مرداد								
تیر								
خرداد								
اردیبهشت	منافع جمعی / عمومی				توافق بر سر ایده‌ها / دیدگاه‌ها	تعلق گروهی		
فروردین					مهارت تأمل و بازاندیشی			
اسفند	اختلافات / تعارض‌های فرهنگی				حل تعارض‌ها	طراحی و تولید یک محصول		
بهمن								
دی	مصروف و روش‌های آن				مهارت تصمیم‌گیری			
آذر	فلزات / آلیاژهای سنگین							
آبان	هنجارهای اجتماعی				مهارت برقراری ارتباط	تعامل گروهی		
مهر		تخریب محیط زیست			تحلیل پیامد عملکرد			
		بهداشت و حفظ محیط زیست			زبان و ادبیات فارسی	بهداشت و حفظ محیط زیست		
	علوم تجربی	زبان و ادبیات فارسی	بهداشت و حفظ محیط زیست	علوم تجربی	جمع‌آوری اطلاعات و طبقه‌بندی	بهداشت و حفظ محیط زیست		

منطق برنامه واحدهای یادگیری ۱-۲-۳

شماره فعالیت‌ها در بخش میانی واحد یادگیری ۱-۲-۳

۱ منطق برنامه با تأکید بر برنامه‌های درسی تجویزی

نقطه کانونی (تأکید) برنامه درسی در سطح مدرسه بر پرورش مهارت‌های تفکر برای دستیابی دانش‌آموزان به تفکر مفهومی و به کارگیری آموخته‌ها در موقعیت واقعی است. کسب این توانایی موجب خواهد شد تا دانش‌آموزان در برخورد با موقعیت‌های چالش برانگیز زندگی در ابعاد فردی و اجتماعی برخورد سازنده‌ای از خود نشان دهند و به عنوان عضو مفیدی از جامعه در سطح محلی، ملی عمل نمایند.

نقشه شماره ۲: نقشه برنامه درسی با تأکید بر برنامه درسی غیر تجویزی در تداوم برنامه درسی تجویزی

ماه	مفاهیم		مهارت‌ها / فرایندها		تأکیدات	فرصت‌های یادگیری
	برنامه تجویزی	برنامه غیر تجویزی	برنامه تجویزی	برنامه غیر تجویزی		
مهر						
آبان						
آذر						
دی						
بهمن						
اسفند						
فروردین						
اردیبهشت						
خرداد						
تیر						
مرداد						
شهریور						

نقشه شماره ۳: نقشه برنامه درسی با تأکید بر برنامه درسی غیر تجویزی

				ماه
پروژه‌ها	تأکیدات	مهارت‌ها / فرایندها	مفاهیم	
				مهر
				آبان
				آذر
				دی
				بهمن
				اسفند
				فروردین
				اردیبهشت
				خرداد
				تیر
				مرداد
				شهریور

۲ منطق برنامه با تأکید بر برنامه درسی غیر تجویزی

نقطه کانونی (تأکید) برنامه درسی سطح مدرسه بر پرورش مهارت‌های تفکر برای دستیابی دانش‌آموزان به تفکر مفهومی و به کارگیری آموخته‌ها در موقعیت واقعی است. کسب این توانایی موجب خواهد شد تا دانش‌آموزان در برخورد با موقعیت‌های چالش برانگیز زندگی در ابعاد فردی و اجتماعی برخورد سازنده‌ای از خود نشان دهند و به عنوان عضو مفیدی از جامعه در سطح محلی، ملی عمل نمایند. تأکیدات در این نقشه، بخش اصلی برنامه درسی است که می‌تواند متشکل از مفاهیم و مهارت‌ها/ فرایندهای اساسی باشد که در نقشه برنامه درسی سطح مدرسه بر روی آن تأکید شده است. همان‌طور که مشاهده می‌کنید منطق برنامه درسی سطح مدرسه می‌تواند برای هر یک از انواع برنامه مشابه باشد اما بسته به اینکه رویکرد اتخاذ شده در طراحی برنامه از کدام جهت‌گیری تبعیت نماید نوع فرصت‌های یادگیری طراحی شده می‌تواند متفاوت باشد. اجازه دهید یک نمونه چهارچوب طراحی فرصت‌های یادگیری برای هر سه نوع برنامه را با یکدیگر مرور کنیم.

نمونه شماره یک	
<p> کاهش مصرف کالاها و لوازم رایانه‌ای و ملاحظات زیست‌محیطی در دور ریخت</p>	<p>الف. عنوان برنامه</p>
<p>با رشد و توسعه فناوری‌ها هر روزه محصولات جدید الکترونیکی با قابلیت‌های بیشتر وارد بازار می‌شود، و حداقل به همین میزان مدل‌های پایین‌تر این محصولات به دلیل کارایی کم، نبود وسایل یدکی و ... از چرخه مصرف خارج می‌شوند. این مسئله در کنار تقویت روحیه مصرف‌گرایی، شدت این جریان را افزایش داده و در حال حاضر شهرداری‌ها، مؤسسات، خانواده‌ها، مدارس و ... با کوهی از کالاهای قدیمی انبار شده، روبه‌رو هستند که هر چند یک وقت دور ریخته می‌شود، اما مسئله به همین جا خاتمه پیدا نمی‌کند. بسیاری از این محصولات حاوی فلزات/آلیاژهای سنگین و سمی هستند که دور ریختن آنها به هر صورتی و همراه با زباله‌های معمولی خانگی، پیامدهای غیر قابل جبران و خطرناکی مانند آلودگی منابع آب و خاک را به دنبال دارد. با توجه به تأثیر این امر بر سلامت ما و نسل‌های آینده، پرسش پیش روی این برنامه عبارت است از اینکه چگونه می‌توان مصرف کالاها و لوازم رایانه‌ای را کاهش داد و آن دسته از این محصولات که غیر قابل استفاده است را به گونه‌ای که خطراتی برای محیط‌زیست نداشته باشند، و به شیوه‌ای امن دور ریخت.</p>	<p>ب. منطق برنامه</p>
<p>دانش‌آموزان باید بتوانند:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ پیامدهای منفی استفاده روز افزون از محصولات الکترونیکی را در زندگی مورد بررسی قرار داده و در قالب شیوه‌ای تأثیرگذار و ابتکاری آن را نمایش دهند. ■ در خصوص دفع محصولات الکترونیکی مستعمل و غیرقابل استفاده با ملاحظه چگونگی کاهش آسیب‌های زیست‌محیطی راهکار پیشنهاد دهند و آن را اجرا کنند. 	<p>پ. اهداف برنامه</p>
<ul style="list-style-type: none"> ■ مفهوم: تخریب محیط زیست، فلزات/آلیاژهای سنگین/فلزات سنگین. ■ مهارت مطالعه جمع‌آوری و طبقه‌بندی اطلاعات؛ فرایند طراحی، تولید یک محصول. 	<p>ت. محتوای برنامه یا شرح فعالیت‌ها</p>
<ul style="list-style-type: none"> ■ شیمی، فیزیک، زیست‌شناسی، بهداشت و صیانت از محیط زیست، الکترونیک. ■ محتوای برنامه درسی تجویزی (این بخش فقط برای شکل یک و دو تکمیل می‌شود). 	<p>ث. موضوعات پشتیبان در برنامه درسی تجویزی</p>
<p>این برنامه می‌تواند در سه قالب برنامه درسی تجویزی، در ادامه برنامه درسی تجویزی و آزاد ارائه شود.</p>	<p>ج. حجم زمانی و چگونگی زمان‌بندی اجرا</p>
<p>دانش‌آموزان پایه اول متوسطه دوم.</p>	<p>چ. گروه مخاطبان و نحوه انتخاب، اندازه گروه</p>
<p>پروژه، سمینار، تحقیق، کار آموزی.</p>	<p>ح. فرصت‌های یادگیری</p>

<p>■ هماهنگی با شهرداری‌ها، مؤسسات/ سازمان‌های تولید/ نهادها/ خانواده‌ها، فروشگاه‌ها برای جمع‌آوری اطلاعات در مورد روش‌های استفاده/ نابودی کالاهای از رده خارج شده .</p> <p>■ مطالعه در شبکه ملی رشد و جمع‌آوری اطلاعات پیرامون تحقیقات علمی در زمینه روش‌های مورد استفاده برای کاهش آلاینده‌های زیست محیطی در فرایند بازیافت محصولات الکترونیکی.</p>	<p>خ. شرایط اجرا، فضا و مواد، منابع، امکانات، ابزارها و وسایل و تجهیزات مورد نیاز و ...</p>
<p>تیمی متشکل از معلمان علوم تجربی، مطالعات اجتماعی و کار و فناوری (در صورت عدم دسترسی به نیروی متخصص، این افراد می‌توانند به عنوان مشاور از طریق شبکه الکترونیکی با مدرسه همکاری نمایند یا هماهنگی با این افراد از طریق اولیا صورت بگیرد)، مراکز تولید، بازیافت در سطح شهر یا منطقه.</p>	<p>د. مجری و ارائه کننده برنامه</p>
<p>■ تغییر نگرش در تمایل به مصرف کمتر لوازم الکترونیکی و رایانه‌ای</p> <p>■ آگاهی و اقدام در خصوص چگونگی دور ریختن زباله‌های الکترونیکی و رایانه‌ای.</p>	<p>ذ. عملکرد مورد انتظار پس از اجرای برنامه و نحوه ارزشیابی</p>

فرصت‌های یادگیری

آغاز واحد یادگیری

- از دانش آموزان بخواهید تا با پرسش از اقوام، نزدیکان و..... آماری از اقلام مختلف وسایل الکترونیکی که در محیط خانه یا کار به صورت فردی یا جمعی مورد استفاده قرار می‌دهند تهیه کنند. اطلاعات جمع‌آوری شده را با مشارکت تعدادی از دانش‌آموزان بررسی و نموداری از میزان مصرف وسایل الکترونیکی تهیه و بر روی تابلو رسم/ نصب نمایید. کلاس را با طرح این پرسش‌ها آغاز کنید:
- آیا می‌توانید به طور تقریبی میزان استفاده از وسایل الکترونیکی در محله، شهر، کشور یا در سطح جهانی حدس بزنید؟
- آیا می‌توانید میزان استفاده از این وسایل را در ده سال گذشته/ و در ده سال آینده حدس بزنید؟
- آیا می‌دانید که هر ساله چه میزان وسیله الکترونیکی از رده خارج به زباله تبدیل می‌شود؟
- روش زندگی ما در حال حاضر تا چه میزان به استفاده از وسایل الکترونیکی وابسته است؟ آیا می‌توانید تصور کنید که با حذف این وسایل زندگی ما چگونه قابل ادامه خواهد بود؟ شما به طور متوسط در طول یک هفته چه میزان از وسایل الکترونیکی استفاده می‌کنید^۱؟
- تا چه میزان با آلودگی‌ها و خطرات ناشی از دفع محصولات الکترونیکی مستعمل آشنا هستید؟
-
-
- پس از پاسخ دانش‌آموزان به پرسش‌های فوق متن زیر را در اختیار آنها قرار دهید و بخواهید تا با مطالعه آن پرسش‌های خود را مطرح نمایند. می‌توانید به جای متن خواندنی از یک فیلم مستند در این زمینه استفاده کنید.
- هر رایانه رومیزی دارای ۳۲ درصد پلاستیک، نزدیک به هفت درصد سرب، ۴۱ درصد آلومینیوم و

۱ - بر حسب موقعیت یادگیری یا جهت‌گیری‌های برنامه درسی در سطح مدرسه می‌توانید پرسش‌های دیگری را مطرح نمایید.
 ۲ - می‌توانید از متن‌های خواندنی دیگر نیز استفاده نمایید.

مقداری طلا، نقره و آهن و همچنین مقادیری فلزات سنگین و خطرناک مانند کادمیوم، جیوه و آرسنیک است، می توان محاسبه کرد. بازیافت ۴ میلیون رایانه قدیمی و مستعمل موجود، به جداسازی چه حجم عظیمی از عناصر ارزشمند و عناصر خطرناک خواهد انجامید که می تواند علاوه بر صرفه اقتصادی، جلوی خطرات زیست محیطی را نیز بگیرد بنابراین دفن یا سوزاندن این زباله ها موجب ورود عناصر سنگین به آب های زیرزمینی و گازهای سمی به محیط زیست می شود.

در زباله های ناشی از دور ریختن کالاهای قدیمی الکترونیکی فلزات سنگین و مواد شیمیایی بسیار سمی وجود دارند، رفته رفته این مواد به آب های زیرزمینی نفوذ می کنند و آن فاجعه ای که پیش از این از سوی سازمان محیط زیست جهانی هشدار داده شده بود، گریبان مردم را می گیرد. این قطعات را بعد از تفکیک باید به روش های درست حمل کرد و بعد از آن با ریختن قالب ضخیم بتن اطراف آن در عمق ۷ تا ۸ متری زمین چال کرد تا کوچک ترین تشعشعات آن به بیرون و فضای محیط زیست نفوذ نکند ... پرسش های احتمالی آنها ممکن است مواردی از این دست باشد:

■ فلزات سنگین دارای چه ویژگی هایی هستند که تجزیه آنها آلودگی های زیست محیطی را به دنبال دارد؟

■ چه روش هایی برای کاهش مصرف فلزات سنگین در تولید لوازم الکترونیکی وجود دارد؟

■ با چه روش هایی می توان سطح تأثیرات زیست محیطی مصرف فلزات سنگین را کاهش داد؟

■ برانگیختن علاقه مصرف کنندگان به استفاده از نسخه های جدید روشی است که تولید کنندگان محصولات الکترونیکی برای سود بیشتر از آن بهره می گیرند. چگونه می توان با افزایش سطح آگاهی عمومی میزان مصرف را کاهش داد و به حفظ محیط زیست کمک کرد؟

■ آیا می توان با ارائه آموزش های ساده (نگهداری و تعمیر) به مصرف کنندگان وسایل الکترونیکی میزان مصرف آنها را کاهش داد؟

■ آیا در حال حاضر راه گریزی برای کاهش وابستگی به استفاده از وسایل الکترونیکی وجود دارد؟

■ چگونه می توان فرایند تولید محصولات الکترونیکی را بازتعریف نمود، به گونه ای که درصد آلاینده های ناشی از آن کاهش یابد؟

اجازه دهید تا دانش آموزان در خصوص این پرسش ها یا هر پرسش دیگری که در سطح کلاس مطرح خواهد شد به بحث و گفتگوی جمعی بپردازند. این بحث و گفتگوی جمعی امکان شناسایی علایق دانش آموزان و مسئله هایی که ذهن آنان را درگیر نموده فراهم می کند. دانش آموزان را بر حسب علایق در گروه های مطالعاتی سازماندهی نمایید.

■ در ادامه تکالیف عملکردی پیش بینی شده در واحد یادگیری را معرفی نمایید و از گروه ها بخواهید تا دستورالعمل های مربوط به فعالیت ها را مطالعه نمایند و در صورت نیاز/علاقه آن متناسب با پرسش ها / مسئله های ذهنی خود را بازتعریف کنند. وجود آزادی عمل برای تطبیق تکالیف با پرسش ها/مسئله های ذهنی دانش آموزان انگیزه آنان را برای مشارکت افزایش خواهد داد.

■ قبل از شروع کار با استفاده از منابع خواندنی که برای هر گروه فراهم نموده اید (بر حسب پرسش های مطرح شده) اطلاعات علمی مربوط به مفاهیم/اصطلاحات علمی را آموزش دهید. این آموزش ها می تواند با استفاده از انواع روش ها انجام شود. بر حسب آمادگی دانش آموزان می توانید مطالعه اولیه را به عهده آنان بگذارید یا با ترتیب دادن یک بحث گروهی در سطح کلاس/در گروه های کوچک به درک اولیه

این مفاهیم کمک کنید. فهم عمیق مفاهیم و گستره معنایی آن پس از اتمام واحد یادگیری و زمانی که دانش‌آموزان در معرض تجربیات یادگیری قرار گرفتند امکان پذیر خواهد شد.

بخش میانی واحد یادگیری

تکالیف عملکردی

- تهیه یک بروشور اطلاعاتی/فیلم کوتاه برای افزایش آگاهی عمومی در خصوص روش‌های حفظ و نگهداری از وسایل الکترونیکی، معرفی مراکز بازیافت این نوع وسایل، روش‌های اولیه تعمیر.
- مطالعه در مورد ویژگی‌های فلزات سنگین با استفاده از آزمایش‌های ...
- مطالعه بروشورهای اطلاعاتی/برچسب‌های نصب شده بر روی وسایل الکترونیکی و تهیه گزارشی از مراکز تولید محصولات الکترونیکی که پیش‌بینی‌های لازم در مورد حفظ محیط زیست از آلودگی‌های زیست‌محیطی را نموده‌اند.
- برنامه‌ریزی برای ترتیب دادن یک سمینار با حضور متخصصان محیط زیست، متخصصان نرم‌افزار و سخت‌افزارهای الکترونیکی، متخصصان شیمی و... با محوریت «دلایل وابستگی ما به استفاده از وسایل الکترونیکی و راه‌های برون‌رفت آن» مشارکت‌کنندگان در این سمینار می‌توانند ترکیبی از دانش‌آموزان، معلمان و سایر افراد متخصص باشند.
- ترتیب دادن نمایشی با موضوع «شکوائیه طبیعت از آسیب‌های زیستی محیطی» که حاصل روش‌های زندگی امروزی و بی‌توجهی به پیامدهای آن است. تهیه متن نمایشنامه و آماده‌سازی و اجرا بر عهده دانش‌آموزان است.
- ترتیب یک نمایشگاه نقاشی با موضوع «دوستی با محیط زیست».
- برنامه‌نویسی برای یک بازی رایانه‌ای با موضوع «بایدها و نبایدها در حفظ و نگهداری از محیط زیست» در مورد آسیب‌هایی که تولید لوازم الکترونیکی به دنبال دارد.
-

بدیهی است که فعالیت‌های عملکردی طراحی شده مبتنی بر پرسش‌های طرح شده در بخش آغازین واحد یادگیری است. در صورتی که به هنگام اجرای بخش آغازین واحد یادگیری پرسش‌های طرح شده مسیر یادگیری را به سمت و سوی دیگری هدایت نماید، تکالیف طراحی شده متناسب با آن باید بازتعریف شده یا تکلیف جدیدی طراحی شود.

پس از معرفی فعالیت‌ها اجازه دهید تا دانش‌آموزان به مدت یک هفته بر روی آن متمرکز باشند و به صورت حقیقی توانایی خود برای مشارکت نمودن در یکی از این فعالیت‌ها را شناسایی کنند. پس از تعیین وضعیت قطعی اعضای گروه (این بدان معنا نیست که هیچ دانش‌آموزی در جریان اجرا امکان جابه‌جایی ندارد) با مشارکت اعضا ضمن مرور فعالیت‌ها زمان بندی را برای انجام فعالیت‌ها تعیین نمایید. هر گروه حداقل در سه تا چهار نوبت باید گزارش پیشرفت کار خود را به شما/و سایر دانش‌آموزان (در صورتی که گروه شما دانش‌آموزان یک کلاس باشند می‌توان از زمان کلاس برای بررسی و ارائه گزارش‌ها استفاده نمود، اما در صورتی که گروه از دانش‌آموزانی در پایه‌های مختلف تشکیل شده است توافق بر سر یک زمان مشترک برای ارائه‌ها ضروری است). توالی ارائه گزارش‌ها در صورتی که ضرورتی برای تقدم و تأخر

آن وجود داشته باشد مناسب است. برنامه زمان بندی کار کلیه گروه‌ها را در محل مناسبی اطلاع رسانی نمایید. وجود یک تابلو اعلانات به نام گروه کاری شما مناسب است.

بخش پایانی واحد یادگیری

برگزاری تکالیف یادگیری پیش بینی شده می‌تواند در قالب‌های زیر صورت بگیرد:

- گزارش‌های کلاسی و بحث و گفتگوی تخصصی پیرامون یافته‌های علمی در زمینه ویژگی‌های فلزات سنگین.
- برگزاری سمینارهای یک‌روزه برای ارائه یافته‌های گروه‌های مختلف و بحث و گفتگو بر روی نتایج به منظور یکپارچه سازی درک دانش آموزان و طرح پرسش‌های جدید جهت ادامه مطالعات و پاسخ به پرسش‌های طرح شده جدید.
- ارائه بروشورها به افراد در سطح اجتماع محلی و ارزیابی نتایج آن در به کارگیری اطلاعات ارائه شده و ارائه یافته‌ها در قالب پوستر.
- ارائه یافته‌های علمی/ تخصصی/ دست ساخته‌ها و... در روز دانش آموز/ معلم/ و...
.....

ارزیابی تکالیف یادگیری بر اساس ملاک‌های سنجش در چارچوب طراحی واحد یادگیری صورت می‌گیرد. این ارزیابی شامل چهار بخش خواهد بود:

- ارزیابی دانش آموز از عملکرد خود بر اساس شواهد ارائه شده از فعالیت‌های انجام شده.
- ارزیابی همسالان/ اعضای گروه از تأثیر گذاری عملکرد فرد در گروه.
- ارزیابی معلم/ سرپرست از فعالیت‌های انجام شده در طول دوره.
- ارزیابی شرکت کنندگان در سمینار/ کلاس/ نمایشگاه و ...

جدول سطوح و ملاک‌های عملکرد که بر اساس پیامد مورد نظر در بخش چارچوب طراحی ارائه شده به شما و دانش آموزان برای متمرکز ماندن بر هدف (علی رغم تمایز تکالیف یادگیری) در طول انجام تکالیف یادگیری و نهایتاً ارزیابی آن از منظر گروه‌های مختلف کمک می‌کند. این ملاک‌ها و سطوح عملکرد می‌تواند در آغاز و در سمینارهای اولیه در گروه دانش آموزان مورد بررسی قرار گرفته و در صورت لزوم مورد بازنگری قرار گیرد. بازنگری در ملاک‌ها و سطوح عملکرد به هنگام پیشرفت کار بر حسب ضرورت امکان پذیر است.

ملاک‌ها و سطوح عملکرد

ملاک	سطح عملکرد ۱	سطح عملکرد ۲	سطح عملکرد ۳

روش اجرا در بخش پایانی می‌تواند بسیار متنوع باشد. بر حسب شرایط مدرسه تعداد واحدهای یادگیری در حال اجرا، زمان پایان واحدهای طراحی شده در سایر گروه‌ها و... می‌توان در طول سال/ در یک زمان مشخص از سال مثل هفته دانش‌آموز یا هفته معلم/ علم و فناوری و... زمان‌هایی را برای ارائه یافته‌ها پیش‌بینی نمود. آنچه در این بخش دارای اهمیت است به مشارکت گذاشتن یافته‌ها برای دستیابی به درک همه‌جانبه و عمیق نسبت به مسائل مطرح شده در آغاز واحد یادگیری است.

|||| نقطه کانونی (تأکید) برنامه درسی سطح مدرسه (غیر تجویزی)

نمونه شماره دو: باورها و ارزش‌های ما به عنوان کنشگران اجتماعی
بیان مسئله: شکل‌گیری مصرف بی‌رویه کالاها و مواد مصرفی به عنوان یک ارزش پذیرفته شده در طی سال‌های متوالی در سطح مدرسه و شدت آن در سال‌های اخیر که منجر به مشکل روبه‌رو شدن مدرسه با انبوهی از وسایل، کالاها، و اقلام مصرفی متفاوت در انبار مدرسه شده است. این امر موجب خواهد شد تا منابع طبیعی در اختیار به شدت تخریب شده و نسل‌های آینده با محدودیت‌ها و دشواری‌هایی برای ادامه حیات روبه‌رو باشند. شورای آموزشی مدرسه در نظر دارد تا با اجرای پروژه «باورها و ارزش‌های ما به عنوان کنشگران اجتماعی/ باورها و مسئولیت‌های یک کنشگر اجتماعی» در سطح مدرسه کمک کند تا دانش‌آموزان به تأمل و بازاندیشی در مورد روش‌های رایج مصرف و درک ارزش منابع در اختیار و مراقبت از آن برای نسل‌های آینده دست یابند.

یکی از روش‌های طراحی برنامه درسی در سطح مدرسه تمرکز بر مسئله‌های واقعی و یافتن راه‌حل برای مسئله‌هایی است که مدرسه با آن روبه‌رو است. این نوع مسائل می‌تواند تحت عنوان برنامه غیر تجویزی یا برنامه‌ای در راستای به‌کارگیری آموخته‌ها در موضوعات درسی مختلف در قالب یک پروژه آزاد طراحی و اجرا شود. در اینجا نقطه کانونی برنامه، تأثیرگذاری بر طرز تلقی دانش‌آموزان و رفتارهای پذیرفته شده به عنوان یک ارزش فرهنگی است. تأکیدات در این نقشه بخش اصلی برنامه درسی است که می‌تواند متشکل از مفاهیم و مهارت‌ها/ فرایندهای اساسی باشد که در نقشه برنامه درسی سطح مدرسه بر روی آن تأکید شده است.

نمونه شماره دو	
<p>الف. عنوان برنامه</p> <p>باورها و ارزش‌های ما به عنوان کنشگران اجتماعی</p>	<p>ب. منطق برنامه</p> <p>با تغییر روش‌های زندگی در دهه‌های اخیر و مصرف‌گرایی به عنوان یک ارزش پذیرفته شده اکثر کشورها، جامعه جهانی با مسئله محدودیت منابع و محروم ماندن بسیاری از افراد از حداقل‌های زندگی سالم روبه‌رو هستند. پذیرش مصرف بیشتر به عنوان نماد تمدن و فرهنگ در کشورهای در حال توسعه موجب شده است تا این کشورها به بازار مصرف کالاهای ساخته شده تبدیل شوند و اکثراً با مشکل دفع زباله‌های تولید شده روبه‌رو باشند. از آنجایی که تجربیات دوره‌های اولیه زندگی تأثیر زیادی بر شکل‌گیری ارزش‌های فرد دارد، لذا آگاهی دانش‌آموزان نسبت به پیامد تصمیمات آنها و تأثیری که این تصمیمات بر زندگی نسل‌های آینده خواهد داشت، موجب می‌شود تا روند مصرف‌گرایی کاهش یافته و نسل حاضر مسئولیت‌های خود در قبال نسل آینده را بپذیرد. با توجه به اینکه تجربیات جمعی منجر به شکل‌گیری ارزش‌های گروهی و تقویت احساس تعلق گروهی برای به‌کارگیری ارزش‌ها در موقعیت‌های مختلف می‌شود، لذا پرسش پیش روی این برنامه این است که به‌کارگیری چه روش‌هایی کمک خواهد کرد تا ضمن پاسخگویی به نیازها، میزان استفاده از منابع را به حداقل رسانده و آن را به عنوان یک ارزش فرهنگی پذیرفته شده برای انجام مسئولیت‌ها در قبال نسل‌های آینده توسعه دهیم.</p>
<p>پ. اهداف برنامه</p> <p>دانش‌آموزان باید بتوانند:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ با بازاندیشی نسبت به ارزش‌های فرهنگی پذیرفته شده نقش خود را به عنوان یک شهروند در بهره‌برداری از منابع و پیامدهای ناشی از آن درک کرده و در به‌کارگیری روش‌های صحیح مصرف در زندگی شخصی و توسعه آن در سطح جامعه در موقعیت‌های مختلف پای بند باشد. 	<p>ت. محتوای برنامه یا شرح فعالیت‌ها</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ مفهوم: تخریب محیط زیست، فلزات/ آلیاژهای سنگین/ فلزات سنگین ■ مهارت مطالعه جمع‌آوری و طبقه‌بندی اطلاعات؛ فرایند طراحی، تولید یک محصول.
<p>ث. موضوعات پشتیبان در برنامه درسی تجویزی</p> <p>■ علوم تجربی و مطالعات اجتماعی و دینی.</p>	<p>ج. حجم زمانی و چگونگی زمان‌بندی اجرا</p> <p>این بخش فقط برای شکل یک و دو (برنامه درسی تجویزی، در ادامه برنامه درسی تجویزی) تکمیل می‌شود.</p>
<p>چ. گروه مخاطبان و نحوه انتخاب اندازه گروه</p> <p>دانش‌آموزان پایه چهارم، پنجم و ششم ابتدایی و پایه هفتم، هشتم و نهم متوسطه اول</p>	<p>ح. فرصت‌های یادگیری</p> <p>پروژه میدانی، فعالیت‌های عام‌المنفعه (خدمت‌رسانی)، سمینار، تحقیق در زمینه روش‌های بومی (سنتی) در استفاده از منابع.</p>

<ul style="list-style-type: none"> ■ هماهنگی با شهرداری‌ها، مؤسسات عام‌المنفعه در سطح محلی و ملی، مراکز علمی، پژوهشی، خدماتی در زمینه بهره‌برداری از منابع طبیعی، فروشگاه‌های بزرگ/ محلی. ■ مطالعه در میدان (سطح خانواده، فامیل و بستگان، جامعه محلی، مدرسه) و جمع‌آوری اطلاعات پیرامون روش‌های مصرف و مفروضات پشتیبان این روش‌ها. ■ مطالعه تاریخی (مصاحبه با اقوام و نزدیکان در زمینه روش‌های مصرف و مفروضات پشتیبان) تحقیقات علمی در زمینه آسیب‌های زیست‌محیطی و ارتباط آن با روش‌های مصرف در زندگی روزمره. ■ مطالعه روش‌هایی که تکنولوژی‌های جدید برای کاهش مصرف در اختیار قرار می‌دهد. ■ مشارکت فعالیت گروه‌های عام‌المنفعه/ زیست‌محیطی، مطالعه فعالیت گروه‌های زیست‌محیطی و ارزیابی اهداف، روش‌ها به جهت تأثیرگذاری در کاهش مصرف و استفاده بهینه از منابع، مطالعه و ارزیابی تأثیر به‌کارگیری روش‌های مصرف بهینه (با استفاده از فناوری‌های جدید) در سطح مدرسه/ خانواده در استفاده از منابع. 	<p>خ. شرایط اجرا، فضا و مواد، منابع، امکانات، ابزارها و زمینه فعالیت‌ها و شرایط و امکانات مورد نیاز و ...</p>
<ul style="list-style-type: none"> ■ تیمی متشکل از معلمان مطالعات اجتماعی، علوم تجربی و کار و فناوری، مدیر مراکز خدمات عام‌المنفعه، یک محقق در زمینه اقتصاد با پیشینه مطالعاتی در زمینه مسائل اقتصادی/ منابع طبیعی به همراه مراکز ارائه خدمات عام‌المنفعه/ خیریه‌ها در سطح شهر یا منطقه. ■ در صورت عدم دسترسی به نیروی متخصص، این افراد می‌توانند به عنوان مشاور از طریق شبکه الکترونیکی با مدرسه همکاری نمایند یا هماهنگی با این افراد از طریق اولیا صورت بگیرد. 	<p>د. مجری و ارائه‌کننده برنامه</p>
<ul style="list-style-type: none"> ■ ارزیابی عملکرد دانش‌آموزان در سطح مدرسه نشان‌دهنده تغییر نگرش و استفاده بهینه کالاها و اقلام مصرفی است. ■ میزان استقبال و مشارکت داوطلبانه در فعالیت مراکز/ مؤسسات خیریه/ عام‌المنفعه در سطح مدرسه/ محله. 	<p>ذ. عملکرد مورد انتظار پس از اجرای برنامه و نحوه ارزشیابی</p>

فرصت‌های یادگیری

آغاز واحد یادگیری

■ برای شروع می‌توان از یک پرسشنامه نگرش سنج استفاده کرد. این کار کمک می‌کند تا در پایان واحد یادگیری دانش‌آموزان با پاسخ مجدد به پرسش‌های طرح شده آگاهی بیشتری به نگرش‌های خود و دلایل آن داشته باشند. پرسشنامه نگرش سنج می‌تواند شبیه مورد صفحه بعد باشد. از آنجایی که نگرش‌ها با بافت فرهنگی اجتماعی هر منطقه‌ای پیوند دارد، لذا توصیه می‌شود گویه‌ها را متناسب با بافت فرهنگی اجتماعی خود انتخاب نمایید تا اجرای واحد یادگیری تأثیرگذاری بیشتری برای دستیابی به اهداف داشته باشد.

فرم نگرش سنج: این فرم شامل تعدادی گویه است و عدد ۱ به معنای کمترین توافق و عدد ۴ نشان دهنده بیشترین توافق نسبت به گویه مطرح شده است.

ردیف	گویه‌ها	۱	۲	۳	۴
۱	استفاده از کالاها و خدمات جدید زندگی را جذاب تر و متنوع تر می کند.				
۲	شهرداری‌ها و مراکز ارائه خدمات عمومی وظیفه دارند که حفظ محیط زیست را برعهده بگیرند.				
۳	به عنوان یک شهروند از این حق برخوردارم که روش دلخواه خود را برای مصرف کالاها انتخاب کنم.				
۴	روش های زندگی در گذشته تنها در زمان خود قابل استفاده بود.				
۵				
۶				

این پرسش‌ها نمونه است و متناسب با بافت زندگی و نیازها در مدرسه شما باید تنظیم مجدد شود.

بخش میانی واحد یادگیری

تکالیف عملکردی:

■ **گام نخست:** از دانش آموزان بخواهید تا در طول یک ماه جدول زیر را تکمیل کنند.

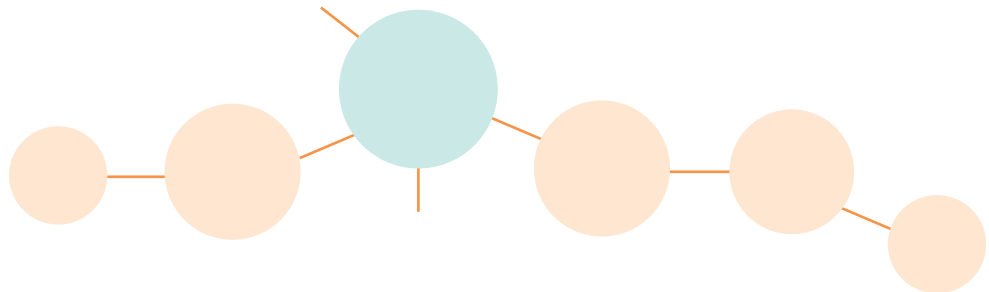
هفته	مواد خوراکی	هزینه متوسط	پوشاک	هزینه متوسط	لوازم مصرفی	هزینه متوسط	سایر اقلام	هزینه متوسط
اول								
دوم								
سوم								
چهارم								
جمع								

از دانش آموزان بخواهید در گروه‌های دلخواه قرار بگیرند و جمع هر یک از اقلام ذکر شده در جدول را به دست آورند. این کار را در گروه کلاسی نیز انجام دهید. در صورت امکان این فعالیت را در سطح مدرسه با مشارکت سایر کلاس‌ها اجرا کنید. نمودار میزان مصرف هزینه‌ها را در یک ماه بر روی تابلو ثبت نمایید. در کنار آن نمودار میزان مصرف هر یک از این اقلام را در طی یک سال ترسیم نمایید. از دانش آموزان بخواهید با مقایسه این دو نمودار تفسیر خود را از اطلاعات نمایش شده ارائه دهند (این نمودار را بر حسب شرایط خاص مدرسه خود انتخاب کنید. جدول باید بتواند زمینه طرح پرسش اصلی را برای شما فراهم کند). تفسیرها را در گروه کلاسی به بحث بگذارید و دلایل آن را جویا شوید. دلایل می‌تواند مواردی

مشابه این باشد:

- مقدار متوسط (واقعی) هزینه یک خانوار/ فرد در ماه زندگی چقدر است؟ حد اقل و حداکثر این هزینه در جهان چه میزان است؟
- میزان منابعی که برای تهیه یک عدد... (مواد خوراکی روزانه) مصرف می‌شود چه میزان است؟
- میزان منابع طبیعی که ما به عنوان یک فرد در طول یکسال مصرف می‌کنیم چقدر است؟
- اگر این روند استفاده از منابع طبیعی ادامه پیدا کند در یکصد سال آینده چه منابعی روبه‌رو خواهیم بود؟
- با توجه به پیشرفت تکنولوژی، چگونه می‌توان میزان بهره‌برداری از منابع و مصرف آن را کاهش داد؟
- در هر سال چه میزان از اقلام خریداری شده را بدون استفاده واقعی از آن به سطل‌های زباله می‌سپاریم؟
- چه روش‌هایی را می‌توان برای رفع نیاز و استفاده بهینه از منابع به کار گرفت؟
-
-

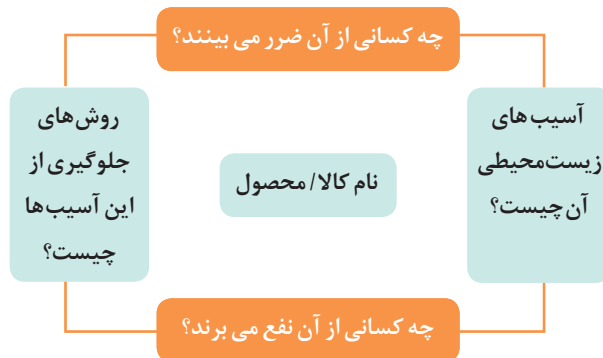
■ **گام دوم:** دانش‌آموزان را به گروه‌های ۴ یا ۵ نفره تقسیم کنید و به هر یک از آنان لفاف (پوسته/ بسته بندی) یکی از کالاهایی را بدهید که معمولاً در بوفه مدرسه به وفور به مصرف می‌رسد. از آنها بخواهید تا با مطالعه اطلاعات ارائه شده بر روی بسته اقلامی را که برای تهیه این محصول استفاده شده است فهرست نمایند و شکل زیر را برای آن ترسیم کنند. در دایره وسط نام کالا و در دایره‌های بعدی به ترتیب نام هر یک از اقلام و مسیری که طی می‌کند تا به مواد اولیه ختم شود را ترسیم کنند (به عنوان مثال شکر به عنوان یکی از اقلام از نیشکر و... تا به آب و خاک ختم شود).

- پس از ترسیم تصویر فوق توسط همه گروه‌ها از آنها بخواهید تا پوستره‌های تهیه شده را کنار یکدیگر بر روی تابلو/ دیوار/ زمین قرار داده و ببینند آیا ارتباطی میان آنها پیدا می‌کنند. پرسش‌های قابل طرح:
- چه ارتباط‌هایی میان این اقلام اشتراک دارد؟
 - این اشتراک نشان دهنده چیست؟
 - آیا بدون وجود این منابع ادامه حیات برای ما امکان پذیر خواهد بود؟
 - چه ارتباطی میان روش‌های مصرف ما و حفظ منابع وجود دارد؟
 - آیا می‌توان زندگی را بدون استفاده از این منابع تصور کرد؟
 -
 -

■ **گام سوم:** در یکی از روزهای میانی هفته پس از آنکه دانش‌آموزان کلاس را ترک کردند، محتویات سطل‌های زباله را با مشارکت تعدادی از دانش‌آموزان داوطلب/ کادر مدرسه تفکیک کنید. این تفکیک را بر اساس زباله‌های خشک و تر؛ اقلام نیمه مصرف شده و... انجام دهید. از نتیجه کار تعدادی تصویر تهیه کنید و آن را به همراه تعدادی از تصاویر دیگر (مربوط به نحوه زندگی افراد دیگر، نوع تغذیه و اقلام مصرفی ...) به صورت یک نمایشگاه در سالن/ نماز خانه مدرسه ترتیب دهید و در کنار هر یک از تصاویر برگه سفیدی نصب کنید و از دانش‌آموزان بخواهید تا دریافت و احساس خود را از مشاهده تصاویر بر روی برگه‌ها ثبت کنند. نوشته‌های دانش‌آموزان را مطالعه و تحلیل نموده و تلاش نمایید تا در بین دیدگاه‌های مطرح شده دو یا چند دیدگاه را شناسایی نمایید. دیدگاه‌ها را بر روی برگه‌های بزرگی نوشته و آن را بر روی قسمت‌های مختلف سالن نصب نمایید. از دانش‌آموزان بخواهید تا بر حسب اینکه کدام یک از دیدگاه‌ها را قبول دارند در ذیل یکی از نوشته‌های نصب شده قرار بگیرند. به عنوان یک گروه با مراجعه به سایت‌ها، کتابخانه، افراد متخصص، معلمان و... دیدگاه انتخاب شده را تبیین و دلایلی بر دفاع از آن ارائه نمایند. با ترتیب دادن یک سمینار جمعی (پنل) نماینده هر یک از گروه‌ها در سمینار دیدگاه‌ها و استدلال خود را مطرح کند و به سؤالات دانش‌آموزان پاسخ دهد.

■ **گام چهارم:** از دانش‌آموزان بخواهید در گروه کالایی که اخیراً خریداری کرده و احساس می‌کنند برای آنها دارای اهمیت است انتخاب کنند. نمودار زیر را در اختیار آنها قرار دهید و از آنها بخواهید در گروه‌های چند نفره این نمودار را تکمیل نمایند. نمودارها را بر روی دیوار نصب نمایید و از دانش‌آموزان بخواهید تا از کار یکدیگر بازدید به عمل آورند و در پایان در خصوص این محورها در یک بحث جمعی در کلاس شرکت کنند.

پرسش‌ها

- آیا می‌توان میزان مصرف مواد/ کالاها را در طول یک سال/ ماه کاهش داد؟
- چه روش‌هایی به استفاده بهینه از محصولات و کالاها منجر می‌شود؟
-
-

■ **گام پنجم:** از دانش‌آموزان بخواهید تا با مراجعه به سایت‌ها تعدادی از گروه‌های زیست محیطی/ عام‌المنفعه را شناسایی و بروشوری در مورد دامنه فعالیت آنها، نحوه ارائه خدمات، نیازها و انتظارات آنها از جامعه، روش‌های مشارکت در این گروه‌ها تهیه کنند و در اختیار سایر دانش‌آموزان قرار دهند. بدیهی است که فعالیت‌های عملکردی طراحی شده مبتنی بر پرسش‌های طرح شده در بخش آغازین واحد یادگیری است. در صورتی که به هنگام اجرای بخش آغازین واحد یادگیری پرسش‌های طرح شده مسیر یادگیری را به سمت و سوی دیگری هدایت نماید، تکالیف طراحی شده متناسب با آن باید بازتعریف شده یا تکلیف جدیدی طراحی شود.

پس از معرفی فعالیت‌ها اجازه دهید تا دانش‌آموزان به مدت یک هفته بر روی آن متمرکز باشند و به صورت حقیقی توانایی خود برای مشارکت در یکی از این فعالیت‌ها را شناسایی کنند. پس از تعیین وضعیت قطعی اعضای گروه (این بدان معنا نیست که هیچ دانش‌آموزی در جریان اجرا امکان جابه‌جایی ندارد) با مشارکت اعضا، ضمن مرور فعالیت‌ها زمان بندی را برای انجام فعالیت‌ها تعیین نمایید. هر گروه حداقل در سه تا چهار نوبت باید گزارش پیشرفت کار خود را به شما/ و سایر دانش‌آموزان ارائه دهد. در صورتی که گروه شما دانش‌آموزان یک کلاس باشند می‌توان از زمان کلاس برای بررسی و ارائه گزارش‌ها استفاده نمود، اما در صورتی که گروه از دانش‌آموزانی در پایه‌های مختلف تشکیل شده است توافق بر سر یک زمان مشترک برای ارائه‌ها ضروری است. توالی ارائه گزارش‌ها در صورتی که ضرورتی برای تقدم و تأخر آن وجود داشته باشد مناسب است. برنامه زمان بندی کار کلیه گروه‌ها را در محل مناسبی اطلاع‌رسانی نمایید. وجود یک تابلو اعلانات به نام گروه کاری شما مناسب است.

||| بخش پایانی واحد یادگیری

- تکالیف یادگیری پیش‌بینی شده می‌تواند در قالب‌های زیر اجرا شود:
 - با مشارکت خانواده‌ها فعالیت/ اردوی عام‌المنفعه طراحی نمایید. دانش‌آموزان می‌توانند به صورت داوطلب در این اردوها/ فعالیت‌ها مشارکت کنند. زمینه‌ها شامل:
 - جمع‌آوری زباله‌های خشک و قابل بازیافت و ارائه آن به مراکز مربوط
 - آموزش به تعدادی از اعضای جامعه محلی در زمینه روش‌های استفاده بهینه از منابع
 - آموزش به کسبه محل در زمینه کنترل استفاده از پلاستیک و ظروف یکبار مصرف جهت ارائه خدمات به مشتریان
 - تهیه پوسترهای تبلیغاتی برای ارائه در مراکز فروش محصولات (مراکز بزرگ در سطح شهر)
 - تهیه بروشور اطلاعاتی برای خانواده‌ها جهت مصرف بهینه از مواد، منابع
 - همکاری با یکی از مراکز عام‌المنفعه در زمینه جمع‌آوری اقلام مورد نیاز/ مشارکت در توزیع/ آموزش
- و....
- ■
 - ■
 - تهیه، اجرا و ارزیابی طرحی برای مدرسه برای مشارکت دانش‌آموزان در سطح مدرسه برای کاهش مصرف منابع و روش‌های استفاده بهینه از آنها.

.....
.....

ارزیابی تکالیف یادگیری بر اساس ملاک‌های سنجش در چارچوب طراحی واحد یادگیری صورت می‌گیرد. این ارزیابی شامل چهار بخش خواهد بود:

- ۱ ارزیابی دانش آموز از عملکرد خود بر اساس شواهد ارائه شده از فعالیت‌های انجام شده
- ۲ ارزیابی همسالان/ اعضای گروه از تأثیر گذاری عملکرد فرد در گروه
- ۳ ارزیابی معلم/ سرپرست از فعالیت‌های انجام شده در طول دوره
- ۴ ارزیابی شرکت کنندگان در سمینار/ کلاس/ نمایشگاه و....

جدول سطوح و ملاک‌های عملکرد، که بر اساس پیامد مورد نظر در بخش چارچوب طراحی ارائه شده، به شما و دانش‌آموزان برای متمرکز ماندن بر هدف (علی‌رغم تمایز تکالیف یادگیری) در طول انجام تکالیف یادگیری و نهایتاً ارزیابی آن از منظر گروه‌های مختلف کمک می‌کند. این ملاک‌ها و سطوح عملکرد می‌تواند در آغاز و در سمینارهای اولیه در گروه دانش‌آموزان مورد بررسی قرار گرفته و در صورت لزوم مورد بازنگری قرار گیرد. بازنگری در ملاک‌ها و سطوح عملکرد به هنگام پیشرفت کار بر حسب ضرورت امکان پذیر است.

ملاک‌ها و سطوح عملکرد

ملاک	سطح عملکرد ۱	سطح عملکرد ۲	سطح عملکرد ۳
ارائه ایده/ بازطراحی			
تحلیل و تفسیر			
روش‌های بازیافت			

روش اجرا در بخش پایانی می‌تواند بسیار متنوع باشد. بر حسب شرایط مدرسه تعداد واحدهای یادگیری در حال اجرا، زمان پایان واحدهای طراحی شده در سایر گروه‌ها و ... می‌تواند در طول سال/ در یک زمان مشخص از سال مثل هفته دانش‌آموز یا هفته معلم/ علم و فناوری و ... زمان‌هایی را برای ارائه یافته‌ها پیش‌بینی نمود. آنچه در این بخش دارای اهمیت است به مشارکت گذاشتن یافته‌ها برای دستیابی به درک همه جانبه و عمیق نسبت به مسائل مطرح شده در آغاز واحد یادگیری است.

||||| نقطه کانونی (تأکید) برنامه درسی سطح مدرسه (غیر تجویزی)

نمونه شماره سه: مهارت‌های ارتباطی و برقراری تعاملات سازنده

بیان مسئله: برقراری ارتباط و تعامل سازنده بین فردی، خواه در مدارس و محلات و خواه در خانواده‌ها از اهمیت زیادی برخوردار است. این موضوع، با توجه به تنوع فرهنگی و قومی در مناطق مختلف کشورمان اهمیت مضاعف می‌یابد و به انحاء مختلف بروز و ظهور می‌یابد. مهارت برقراری ارتباط و تعامل سازنده منجر به کاهش تعارض‌ها در خانواده، محلات و مدارس خواهد شد. از این رو آموزش این دست مهارت‌ها حائز اهمیت است، اما آموزش این مهارت‌ها زمانی اثر بخش خواهد بود که به صورت تلفیق شده در موقعیت‌های واقعی و در هم تنیده با سایر یادگیری‌ها در سطح مدرسه طراحی و اجرا شود. مهارت‌های برقراری ارتباط دارای سطوحی است که بر حسب نوع مشکلات ارتباطی، اختلافات، تعارض‌ها و توانایی‌های دانش‌آموزان می‌تواند در برنامه درسی سطح مدرسه طراحی و اجرا شود. از آثار مهم آموزش این مهارت‌ها تأثیر گذاری بر اختلافات بین نسلی است که امکان گفتگو در سطح خانواده‌ها را افزایش می‌دهد. عموماً خانواده‌ها از اینکه توانایی گفتگو با فرزندان و تأثیر گذاری بر آنان را از دست داده اند گله مند هستند و انتظار دارند تا مدرسه به آنها کمک کند تا روش‌هایی را برای تعامل سازنده با فرزندان خود به کار گیرند.

یک نکته مهم در آموزش این نوع مهارت‌ها، فراگیر بودن این آموزش‌ها در سطح مدرسه و تلفیق آن با کلیه فعالیت‌هاست. این مطلب به این معنا است که یادگیری این دسته از مهارت‌ها باید در موقعیت‌های واقعی اتفاق بیفتد و کلیه تعاملات در سطح مدرسه باید تحت تأثیر این ارتباط‌ها باشد. از این رو مخاطب این برنامه کلیه کارکنان مدرسه اعم از معلمان، کارکنان اداری و... است. اجرای این برنامه به صورت فراگیر در مدرسه سطح تعاملات و روابط انسانی را در سطح مدرسه تحت تأثیر قرار خواهد داد، لذا مناسب‌تر است که آموزش‌ها ابتدا از کارکنان مدرسه آغاز شده و به تدریج به دانش‌آموزان و نهایتاً به آموزش خانواده‌ها بینجامد.

نمونه شماره سه	
الف. عنوان برنامه	مهارت‌های ارتباطی و برقراری تعاملات سازنده
ب. منطق برنامه	<p>امروزه به دلیل گسترش فناوری‌ها و دسترسی آسان به وسایل ارتباط جمعی، تعاملات ما از سطح محدود روابط دوستانه و خانوادگی به ارتباطات گسترده در سطح ملی و جهانی تبدیل شده است. این ارتباطات تحت تأثیر هنجارها، روش‌ها و... پذیرفته شده از سوی گروه‌های مختلف اجتماعی است. از آنجایی که روش تعامل سازنده با دیگران از دوران کودکی و در محیط خانوادگی آموخته می‌شود ضروری است تا دانش آموز به هنگام ورود به مدرسه و گسترش سطح تعاملات مهارت‌های لازم برای برقراری ارتباط سازنده با دیگران را بیاموزد. یکی از ملاک‌های سنجش موفقیت نظام‌های آموزشی توانایی فارغ التحصیلان در مشارکت سازنده و کار با دیگران است. این مسئله خصوصاً در موقعیت‌های تربیتی-که تفاوت‌های بین نسلی موجب عدم درک نیازها و فاصله میان مربیان و دانش‌آموزان می‌شود- از اهمیت زیادی برخوردار است. وجود چنین مهارت‌هایی امکان گفتگوی سازنده و نزدیک شدن دیدگاه‌ها برای دستیابی به روابط سالم و سازنده را در سطح مدرسه و خانواده فراهم می‌کند. علاوه بر این، این موضوع در شهرهای بزرگ که مسئله تفاوت‌های فرهنگی (و گاه تعارض‌های فرهنگی) بسیاری از تلاش‌های تربیتی مدرسه را تحت تأثیر خود قرار می‌دهد، باید مورد توجه دست‌اندرکاران تعلیم و تربیت باشد. هر چند که این موضوع محدود به مناطق شهری نیست و در مناطقی که بافت قومی متفاوت متنوعی دارند نیز یکی از مسئله‌های تأثیر گذار در شکل‌گیری روابط سازنده در سطح محلی و خانوادگی است.</p>
پ. اهداف برنامه	<p>دانش‌آموزان باید بتوانند:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ با کسب مهارت‌های برقراری ارتباط با گروه‌های مختلف اجتماعی برای رفع نیازها یا حل مسائل در گروه دوستان، با خانواده و جامعه محلی ارتباط سازنده برقرار نموده و به شکل‌گیری روابط اثر بخش کمک نماید.
ت. محتوای برنامه یا شرح فعالیت‌ها	<ul style="list-style-type: none"> ■ مفاهیم: هنجار اجتماعی، اختلاف فرهنگی، تعارض فرهنگی / تعامل بین فرهنگی / منافع جمعی، عمومی ■ مهارت برقراری ارتباط، حل تعارض‌ها/ توافق بر سر ایده‌ها/ دیدگاه‌ها
ث. موضوعات پشتیبان در برنامه درسی تجویزی	<ul style="list-style-type: none"> ■ مطالعات اجتماعی / زبان و ادبیات فارسی (در نقش زبان در برقراری ارتباط) به عنوان بستر اصلی آموزش و سایر موضوعات درسی بر حسب زمینه طراحی فرصت‌های یادگیری ■ محتوای برنامه درسی تجویزی (این بخش فقط برای شکل یک و دو تکمیل می‌شود)

ج. حجم زمانی و چگونگی زمان بندی اجرا	به هر سه صورت تجویزی، در ادامه برنامه‌های تجویزی و به صورت آزاد قابل اجرا است.
چ. گروه مخاطبان و نحوه انتخاب و اندازه گروه	دانش‌آموزان کلیه پایه‌ها در دوره دوم ابتدایی یا متوسطه اول
ح. فرصت‌های یادگیری	فعالیت‌های گروهی (گروه‌های کوچک و بزرگ) برای آموزش و به‌کارگیری مهارت‌های برقراری ارتباط سازنده در سطح کلاس/مدرسه/خانواده/جامعه محلی
خ. شرایط اجرا، فضا و مواد، منابع، امکانات، ابزارها و زمینه فعالیت‌ها و شرایط و امکانات مورد نیاز و ...	<p>■ اجرای این برنامه مستلزم همکاری کلیه عوامل مدرسه است. علاوه بر این مشارکت مستقیم خانواده‌ها و جامعه محلی کمک می‌کند تا توانایی دانش‌آموزان در به‌کارگیری مهارت‌ها توسعه پیدا کند و بتوانند در موقعیت‌های تعارض آمیز برخوردهای سازنده داشته باشند.</p> <p>■ امکانات شامل کاغذ A۳ (مثلاً پوسترهای غیرقابل استفاده) و چسب.</p>
د. مجری و ارائه کننده برنامه	تیمی متشکل از معلمان، دانش‌آموزان، و در مراحل پیشرفته‌تر خانواده‌ها و جامعه محلی
ذ. عملکرد مورد انتظار پس از اجرای برنامه و نحوه ارزشیابی	ارزیابی عملکرد دانش‌آموزان در سطح مدرسه/خانواده نشان دهنده گفتگوی مثبت و به‌کارگیری مهارت‌های ارتباط سازنده با دیگران است.

||| فرصت‌های یادگیری

آغاز واحد یادگیری

گام نخست: کار را با برگزاری نمایشگاه تبلیغات آغاز کنید. با ارائه اطلاعاتی که همه دانش‌آموزان را دعوت کنید تا یکی از دوستان/همکلاسی‌های خود را که اخیراً به جمع آنان پیوسته است و شناخت کمتری نسبت به او دارند معرفی نمایند. این معرفی باید انعکاس دهنده ویژگی‌های مثبت فرد مورد نظر باشد و به طور غیر مستقیم به معرفی او اقدام نماید (مثل رنگ دلخواه، ویژگی اخلاقی، غذای مورد علاقه و...). در زمان تعیین شده (در یک روز خاص که می‌توانید برای آن نامی مثل روز دوستی‌ها انتخاب کنید) از دانش‌آموزان بخواهید تا پوسترهای تبلیغاتی/بروشورها/سخنرانی‌ها و... خود را ارائه نمایند. مسابقه‌ای ترتیب دهید تا سایر دانش‌آموزان/گروه‌ها حدس بزنند که فرد مورد نظر کیست و تلاش کنند با ارائه اطلاعات بیشتر به معرفی فرد مورد نظر مبادرت نمایند. تعیین ملاک‌های ارزیابی و انتخاب بهترین معارفه بر عهده خود دانش‌آموزان است که با مشارکت کارکنان مدرسه (به عنوان مشاور و نه تصمیم‌گیرنده) انجام می‌شود. هر کلاس/گروه می‌تواند یکی از اعضای مدرسه را به عنوان مشاور خود انتخاب کند و از پشتیبانی فکری/تخصصی او برای ارائه کار استفاده نماید. می‌توانید در پایان مراسم به صورت داوطلب از افرادی که تبلیغات در مورد آنان انجام شده است بخواهید تا احساسات و دریافت‌های خود را با جمع در میان بگذارند. توجه داشته باشید که کل این فرایند باید توسط دانش‌آموزان برنامه‌ریزی و مدیریت شود. برای شروع

کار می‌توانید موضوع را در شورای دانش‌آموزی مطرح و نسبت به نحوه انجام کار تصمیم‌گیری نمایید. فرم زیر را تکثیر و در پایان برنامه در مورد نقاط قوت و محدودیت‌ها از دانش‌آموزان نظر خواهی نمایید

فرم بیان دیدگاه‌ها و نقطه نظرات دانش‌آموزان

<p>لطفاً دریافت و احساس خود را از شرکت در این برنامه برای کمک به برنامه‌ریزی‌های بعدی بنویسید.</p>
<p>مهم‌ترین نقاط قوت برنامه چه بود؟</p>
<p>مهم‌ترین محدودیت‌های برنامه چه بود؟</p>
<p>اگر قرار باشد برنامه دیگری در زمینه برقراری روابط سازنده در سطح مدرسه برگزار شود چه پیشنهادی دارید؟</p>
<p>سایر نقطه نظرات:</p>

نظرات مطرح شده را با مشارکت دانش‌آموزان استخراج کنید و پیشنهادهای ارائه شده را مبنای برنامه‌ریزی‌های بعدی قرار دهید. جمع‌بندی نظرات را بر روی تابلوی اعلانات نصب نمایید. یک هفته زمان تعیین کنید تا دانش‌آموزان نظرات تکمیلی خود را ارائه نمایند. مشارکت دانش‌آموزان در این برنامه (سایر برنامه‌ها) مستلزم شنیده شدن صدای آنان است.

با توجه به نتایج فرم نظر سنجی فعالیت‌های پیشنهادی زیر را تعدیل یا فعالیت‌هایی متناسب با انتظارات دانش‌آموزان طراحی نمایید. توجه داشته باشید که فعالیت‌های طراحی شده باید متمرکز بر آموزش مهارت‌های برقراری ارتباط سازنده و عملکردهای مثبت باشد. به هنگام طراحی فعالیت‌ها از تمرکز بر عملکردهای منفی پرهیز نمایید.

بخش میانی واحد یادگیری

■ دانش‌آموزان باید بتوانند اولین تجربیات ارتباط سازنده را در محیط مدرسه و در ارتباط با کادر مدرسه داشته باشند. گفتگو باید از جانب مربی آغاز شود و آمادگی شنیدن نقطه نظرات دانش‌آموزان (حتی آنهایی که در تقابل با دیدگاه‌های شما) را داشته باشد. این آمادگی را می‌توان از طریق ایجاد گفتگوی آزاد و باز نمودن فضای نقد سازنده در میان همکاران آغاز کرد، به عنوان مثال، روش اداره مدرسه را به نقد بگذارید و اجازه دهید تا پیشنهادهای همکاران به درک بهتر شرایط و اداره امور مدرسه کمک کند. در زیر مجموعه‌ای از فعالیت‌ها معرفی می‌شود که بر حسب اینکه در چه دوره تحصیلی فعالیت می‌کنید می‌توانید ترکیبی از این فعالیت‌ها را انتخاب نموده و فرصت‌های یادگیری مورد نظر را سازماندهی کنید.

تکالیف عملکردی:

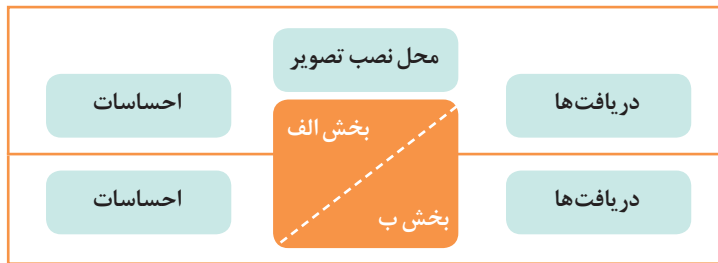
■ **گام نخست:** برای شروع به تعداد دانش‌آموزان از علامت‌های راهنمایی و رانندگی استفاده کنید. تعدادی علامت عبور آزاد (تعداد علامت‌های عبور آزاد باید بیشتر باشد) و تعدادی علامت عبور ممنوع (حداکثر برای یک کلاس حدود ۳۰ نفره، ۵ یا ۶ مورد) را بر روی کارت‌ها رسم نمایید و آنها را به گونه‌ای در یک پاکت قرار دهید که قابل رؤیت نباشد. از دانش‌آموزان بخواهید تا به طور تصادفی نسبت به انتخاب کارت‌ها اقدام نمایند. یک موضوع بحث انگیز، مسئله‌ای که دانش‌آموزان علاقه‌مند به آن هستند و حاضر به مشارکت در بحث و بیان نقطه نظرات خود هستند (مثل اختلاف نظر اولیا و دانش‌آموزان بر سر... قوانین و مقررات مدرسه و...) را بر روی تابلو نوشته و دستورالعمل را ارائه نمایید.

دستورالعمل: در جریان بحث فقط دانش‌آموزانی که کارت عبور آزاد در اختیار دارند اجازه اظهار نظر دارند و دانش‌آموزانی که کارت عبور ممنوع دارند حق اظهار نظر ندارند.

اجازه دهید جریان بحث با مشارکت دانش‌آموزان ادامه پیدا کند و در طول این مدت واکنش‌های عاطفی و رفتاری هر دو گروه دانش‌آموز را مشاهده نمایید. ممکن است دانش‌آموزان نسبت به عدم اجازه مشارکت در بحث اعتراض داشته باشند. از آنها بخواهید تا پایان بحث با شما همکاری کنند. اما اگر دانش‌آموزی به هیچ عنوان حاضر به قرار گرفتن در گروهی که حق اظهار نظر ندارند بود به درخواست او احترام بگذارید (حتی اگر این امر شامل همه دانش‌آموزان این گروه بشود). در طول جریان بحث و گفتگو روش‌های به کار گرفته شده برای متقاعد نمودن دیگران، احترام گذاشتن به نظر مخالف، ترکیب نمودن دیدگاه‌ها و ارائه نظرات جدید، تعدیل در نظرات، یا متوقف نمودن دیگران با بریدن کلام آنها و بیان نظرات خود، استفاده از عبارات‌های غیر محترمانه و... را یادداشت نمایید و با کمک خود دانش‌آموزان فهرستی از رفتارهای مثبت و منفی در تعامل با دیگران را بر روی تابلو یادداشت نمایید. در ادامه از دانش‌آموزانی که تابلوی عبور ممنوع را در اختیار دارند بخواهید تا احساسات خود را در جریان بحث مطرح نمایند. به عنوان مثال «اینکه فرصت ارائه دیدگاه‌ها و مشارکت در بحث را نداشتید چه احساسی داشتید؟ آیا در موقعیت‌های مشابه این قرار داشته‌اید؟ در چنین شرایطی چگونه عمل می‌کنید؟ چرا در برخی موقعیت‌ها ما با اصرار بر دیدگاه خود/ تأمل نکردن بر نقطه نظرات دیگران/ استفاده از عبارات‌های نامناسب/ واکنش‌های منفی کلامی یا بدنی و... سایرین را وادار به سکوت می‌کنیم؟»

اجازه دهید دانش‌آموزان در مورد تجربیات مثبت و منفی خود گفتگو کنند و بر روی برخی روش‌ها یا ملاک‌ها برای داشتن روابط اجتماعی سازنده به توافق برسند.

■ **گام دوم:** دانش‌آموزان را در گروه‌های ۴ نفره سازماندهی کنید و قطعه‌ای از یک تصویر بحث برانگیز (مسائل اجتماعی مثل معلولیت‌ها، مشکلات اقتصادی (فقر/ محرومیت‌ها)، دفاع کشورها در مقابل تعرض به سرزمین و...) قرار دهید. تصویر باید از نقطه‌ای که انعکاس دهنده اطلاعات واقعی نیست برش زده شود (مشابه نمونه پیوست).

در آغاز از دانش آموزان بخواهید تا قطعه الف (قطعه ای که انعکاس دهنده اطلاعات واقعی نیست) را بر روی برگه بزرگی که در اختیار آنان قرار می‌دهید بچسبانند و در سمت راست تصویر دریافت‌های خود و در سمت چپ تصویر احساسات خود را یادداشت نمایند. توصیه کنید که همه افراد در گروه احساسات و دریافت‌های خود را بیان کنند. پس از این مرحله قسمت دوم تصویر (قسمت ب) را در اختیار آنان قرار دهید و بخواهید تا آن را در محل مورد نظر بچسبانند و در سمت راست تصویر مجدداً دریافت‌ها و در سمت چپ احساسات خود را یادداشت نمایند. اجازه دهید کارها بر روی دیوار نصب و دانش‌آموزان از دریافت‌ها یا احساسات دیگران در مورد تصویر آگاه شوند. پس از این مرحله یک بحث جمعی را آغاز نمایید و با اشاره به برخی تفاوت‌ها در مرحله اول و دوم (نصب تصویر الف و ب) دلیل آن را جویا شوید. هدایت بحث را با تمرکز بر پیش‌داوری‌ها و تصورات ذهنی و تأثیر آن بر داوری‌ها و برخوردهای ما در تعاملات اجتماعی به پیش‌برید و اجازه دهید تا دانش‌آموزان تجربیات مثبت و منفی خود را در این زمینه مطرح کنند. این بخش از گفتگو باید به دانش‌آموزان در درک این مطلب که تا چه میزان تصمیمات و اظهار نظرهای آنها به هنگام تعامل با دیگران تحت تأثیر پیش‌فرض‌ها و باورهای قبلی آنها قرار دارد نائل شده و بتوانند نسبت به تأثیر آن در تعاملات اجتماعی آگاهی پیدا کنند.

پیشنهاد: برای انتخاب تصاویر می‌توانید از تصاویر موجود در روزنامه‌ها/سایت‌ها استفاده کنید. توجه داشته باشید که تصویر انتخاب شده باید بتواند زمینه بحث بر روی پیش‌فرض‌های ذهنی را فراهم کند. تلاش نمایید تا از تصاویری که اثرات مثبت اجتماعی و فرهنگی دارد استفاده نمایید. تصویر جشن تولد یک کودک با معلولیت جسمی (تصویر از بخشی که معلولیت مشخص نباید برش داده شود). تصویر یک حیوان در بند/زخمی (تصویر از بخشی که آسیب زده شده به حیوان قابل مشاهده نباشد برش داده شود). تصویر کودکی که در حال نوشتن تکالیف مدرسه در کنار خیابان و هم‌زمان فروش برخی کالاها می‌باشد (تصویر از محلی که فقط نوشتن تکالیف را نشان می‌دهد. برش داده شود) اینها مثال‌هایی از تصاویر بحث بر انگیز برای راهنمایی شماست. شما می‌توانید بر حسب بافت فرهنگی منطقه خود و نیازهایی که احساس می‌کنید پرداختن به آنها دارای اولویت است تصویری را انتخاب نمایید.

■ **گام سوم:** یک موضوع مورد علاقه دانش‌آموزان را انتخاب نمایید (مثل استفاده از تلفن همراه در مدرسه/استفاده از شبکه‌های اجتماعی) دو عبارت زیر را در دو طرف کلاس/سالن (محل تشکیل جلسه بحث و گفتگو) نصب نمایید.

الف: به دلیل آنکه مدرسه محل درس خواندن و یادگیری است دانش‌آموزان نباید از تلفن همراه استفاده نمایند.

ب: می‌توان از تلفن همراه به عنوان ابزاری برای یادگیری در مدرسه استفاده نمود و از این طریق شرایط یادگیری مؤثرتری را فراهم کرد.

اجازه دهید دانش‌آموزان بر حسب باورهای خود در ذیل هر یک از این دو عنوان قرار بگیرند. هر یک از دو گروه باید در یک بحث و گفتگوی جمعی (درون گروهی) دلایلی برای دفاع از آنچه به آن اعتقاد دارند را به همراه شواهدی متقاعدکننده تدارک ببینند. این دلایل باید مبتنی بر اطلاعات و شواهد پژوهشی باشد (به این منظور می‌توانید منابع اطلاعاتی را از پیش تدارک ببینید یا امکان دسترسی به منابع اینترنتی را فراهم نمایید).

قواعد/ملاک‌های زیر را برای اداره جلسه بحث مطرح نمایید و گروهی از دانش‌آموزان را به عنوان داور انتخاب نمایید تا بر جریان بحث دو گروه نظارت نمایند و میزان پایبندی آنان به ملاک‌های ذکر شده را در پایان این سمینار گزارش نمایند.

ملاک‌ها:

احترام به نظرات دیگران در عین مخالفت با آنان
فرصت برابر برای بیان دیدگاه‌ها
تلاش برای تلفیق دیدگاه‌ها و رسیدن به توافق

.....

■ **گام چهارم:** از دانش‌آموزان بخواهید با مشارکت یکدیگر فرم نظرسنجی را در زمینه مهارت‌های برقراری ارتباط تهیه و آن را در سطح مدرسه / خانواده اجرا کنند؛ اطلاعات جمع‌آوری شده را تجزیه و تحلیل و نیازهای ارتباطی دانش‌آموزان/ معلمان/ خانواده‌ها را شناسایی کنند؛ با کمک معلمان/ اولیا یا سایر افراد نسبت به برگزاری کارگاه‌های آموزشی در زمینه مهارت‌های برقراری ارتباط مؤثر اقدام نمایند. شرکت در این کارگاه‌ها بر حسب علاقه و نیاز دانش‌آموزان است.

پس از اجرای این کارگاه‌ها و اطمینان از توانایی نسبی دانش‌آموزان/ اولیا/ کادر مدرسه در کسب مهارت‌های برقراری ارتباط در یک سمینار جمعی میان اولیا/ معلمان و دانش‌آموزان فعالیت زیر را اجرا نمایید. برای هر یک از سمینارها می‌توانید تعداد خاصی از همکاران را به عنوان همکار دعوت به کار نمایید. این سمینارها می‌تواند به تفکیک کلاس‌ها یا پایه‌ها برگزار شود. از شرکت‌کنندگان بخواهید تا در گروه‌های ۵ یا ۶ نفره سازماندهی شوند. فرم زیر را در اختیار همه افراد قرار دهید و از آنها بخواهید تا آن را با مشارکت یکدیگر مطالعه و اولویت‌بندی نمایند. اولویت‌بندی عبارت‌ها ابتدا به صورت فردی و سپس گروهی انجام شود.

ترکیب گروه‌ها می‌تواند آزاد باشد اما در هر گروه یک نفر از همکاران مدرسه، چند نفر از دانش‌آموز و والدین حضور داشته باشند. تأکیدی برای تشکیل گروه‌های همسان نداشته باشید.

این فرم پیشنهادی است و شما می‌توانید بر حسب نیازها فرم جدیدی را طراحی کنید یا آن را مورد تجدید نظر قرار دهید.

اولویت	گویه‌ها
	فرزندان باید تا پایان دوره تحصیلات مدرسه تابع روش‌ها و دستورات اولیای خود باشند.
	فرزندان می‌توانند روش‌های خود را در زندگی دنبال کنند و نیازی ندارند تابع روش‌های زندگی اولیا باشند.
	می‌توان در مورد روش‌های زندگی و اولویت‌ها در محیط خانواده به توافق رسید.
	اولیا باید نیازهای فرزندان را در دنیای امروز بپذیرند و به آن احترام بگذارند.
	مغایرت بین انتظارات اولیا و فرزندان یک واقعیت زندگی است و همیشه وجود داشته است.
	اولیا/ فرزندان/ مربیان هر کدام از زاویه دید خود به مسائل نگاه می‌کنند و هیچ کدام حاضر به پذیرش واقعیت‌ها نیستند.
	با گفتگو می‌توان راه حلی برای مسائل مناقشه برانگیز تربیتی در خانواده‌ها پیدا کرد.
	تفاوت بین نسل‌ها واقعیت زندگی امروز است.
	همه در زندگی دچار اشتباه می‌شویم و ما به عنوان فرزندان باید اجازه تصمیم‌گیری، اشتباه کردن و درس گرفتن از اشتباهات را داشته باشیم.
	مقررات و قوانین در خانواده نباید توسط یک نفر وضع و اعمال شود.
	روابط در خانواده باید متکی بر احترام متقابل و شنیدن نظرات یکدیگر باشد.
	ما به عنوان فرزندان هیچگاه اجازه استفاده از کلمات غیرمحترمانه/ رفتار غیر محترمانه نداریم.
	مسائل شخصی و حریم خصوصی ما به عنوان فرزندان باید توسط اولیا محترم شمرده شود.
	والدین به دلیل آنکه مسئولیت‌های بیشتری در خانه بر عهده دارند، حقوق بیشتری در مقایسه با فرزندان دارند.

از افراد بخواهید تا عبارت‌ها را ابتدا به صورت فردی از یک تا ... شماره گذاری نمایند و سپس در گروه بر سر اولویت‌ها به توافق برسند. گروه‌ها می‌توانند به هنگام بحث گروهی عبارت‌هایی را به این فهرست اضافه نمایند.

به هنگام بحث جمعی در میان گروه‌ها حرکت کنید و کمک کنید تا شرکت کنندگان از مهارت‌های برقراری ارتباط برای رسیدن به توافق کمک بگیرند.

بخش پایانی واحد یادگیری

برگزاری تکالیف یادگیری پیش بینی شده می‌تواند در قالب‌های زیر صورت بگیرد:

یک. با مشارکت همکاران/ دانش‌آموزان یا خانواده‌ها یک سمینار را برنامه ریزی نمایید. موضوعات سمینار را با نظر دانش‌آموزان انتخاب نمایید. محور این سمینار «تجربیات ما از روابط اجتماعی سازنده در سطح دوستان/ خانواده/ مدرسه و جامعه» است. برای بهترین تجربیات جوایزی را در نظر بگیرید. داوری انتخاب بهترین تجربیات بر عهده دانش‌آموزان باشد. همکاران مدرسه صرفاً به عنوان مشاور در انتخاب تجربیات مشارکت نمایند.

دو. انتخاب یک موضوع اجتماعی که بر سر آن در روزنامه‌ها و مجلات مناقشه وجود دارد و مطالعه مقالات در سایت‌ها روزنامه‌ها و تهیه یک روزنامه دیواری/ تهیه یک گزارش تحلیل از دیدگاه‌های متفاوت پیرامون موضوع مورد مطالعه و شناسایی مفروضات و انگاره‌های ذهنی پشتیبان و ارائه آن در نمایشگاه مدرسه.

ارزیابی تکالیف یادگیری بر اساس ملاک‌های سنجش در چارچوب طراحی واحد یادگیری صورت می‌گیرد. این ارزیابی شامل چهار بخش خواهد بود:

- ارزیابی دانش آموز از عملکرد خود بر اساس شواهد ارائه شده از فعالیت‌های انجام شده
- ارزیابی همسالان/ اعضای گروه از تأثیر گذاری عملکرد فرد در گروه
- ارزیابی معلم/ سرپرست از فعالیت‌های انجام شده در طول دوره
- ارزیابی شرکت کنندگان در سمینار/ کلاس/ نمایشگاه و....

جدول سطوح و ملاک‌های عملکرد که بر اساس پیامد مورد نظر در بخش چارچوب طراحی ارائه شده به شما و دانش‌آموزان برای متمرکز ماندن بر هدف (علی‌رغم تمایز تکالیف یادگیری) در طول انجام تکلیف یادگیری و نهایتاً ارزیابی آن از منظر گروه‌های مختلف کمک می‌کند. این ملاک‌ها و سطوح عملکرد می‌تواند در آغاز و در سمینارهای اولیه در گروه دانش‌آموزان مورد بررسی قرار گرفته و در صورت لزوم مورد بازنگری قرار گیرد. بازنگری در ملاک‌ها و سطوح عملکرد به هنگام پیشرفت کار بر حسب ضرورت امکان پذیر است.

ملاک‌ها و سطوح عملکرد

ملاک	سطح عملکرد ۱	سطح عملکرد ۲	سطح عملکرد ۳
تحلیل و تفسیر			
ارتباط سازنده			

روش اجرا در بخش پایانی می‌تواند بسیار متنوع باشد. بر حسب شرایط مدرسه تعداد واحدهای یادگیری در حال اجرا، زمان پایان واحدهای طراحی شده در سایر گروه‌ها و... می‌تواند در طول سال/ در یک زمان مشخص از سال مثل هفته دانش‌آموز یا هفته معلم/ علم و فناوری و... زمان‌هایی را برای

ارائه یافته‌ها پیش بینی نمود. آنچه در این بخش دارای اهمیت است به مشارکت گذاشتن یافته‌ها برای دستیابی به درک همه جانبه و عمیق نسبت به مسائل مطرح شده در آغاز واحد یادگیری است.

نمونه شماره چهار	
الف. عنوان برنامه	جشنواره رنگین کمان فرهنگ‌ها
ب. منطبق برنامه/ضرورت و بیان مسئله	مدرسه ما در شهر کوچکی بین دو شهر بزرگ واقع شده است. این موضوع موجب شده است که خانواده‌هایی که درآمد اقتصادی بالایی ندارند تا بتوانند ساکن این دو شهر بزرگ شوند در شهر ما زندگی کنند. به‌علاوه بسیاری از ساکنان این شهر، مهاجرانی هستند که از نقاط دور و نزدیک برای یافتن کار و شغل در دو شهر همسایه در شهر ما مسکن گزیده‌اند. برخی از ساکنان شهر ما از اتباع کشورهای دیگر مانند افغانستان و عراق و برخی دیگر از قومیت‌های مختلف کشورمان هستند. این تنوع فرهنگی در مدرسه ما، مسائل و موضوعات خاصی را به‌وجود آورده است. برای مثال دانش‌آموزان تبدیل به گروه‌ها و دسته‌هایی شده‌اند که دانش‌آموزان دیگر را چندان به درون خود راه نمی‌دهند و با آنها ارتباط خوبی برقرار نمی‌کنند. حتی مواردی از استهزا و تحقیر فرهنگ‌های دیگر در بین دانش‌آموزان دیده می‌شود. شورای مدرسه برای رفع این مشکل تصمیم دارد برنامه‌ای اجرا کند تا دانش‌آموزان بیشتر فرهنگ و آداب و رسوم مختلف هم‌کلاسی‌هایشان را بشناسند و این تنوع قومی، زبانی، ... را به مثابه رنگ‌های مختلف رنگین کمان فرهنگی ببینند و در نتیجه این تنوع فرهنگی را بپذیرند و به آن احترام بگذارند. به‌علاوه به دنبال آن هستیم که دانش‌آموزان یک‌روز شاد و متفاوت داشته باشند و با هم بودن و در کنار هم بودن لذت بخش را تجربه کنند و با انجام کار جمعی و گروهی، ارتباطات و تعاملاتشان را افزایش دهند.
پ. اهداف برنامه	دانش‌آموزان باید بتوانند: <ul style="list-style-type: none"> ■ با برگزاری نمایشگاهی از لباس‌های سنتی، صنایع دستی، خوراکی‌های محلی، آداب و رسوم و ... برخی از مهم‌ترین وجوه قومی و بومی خود را نمایش دهند و همین ابعاد قومی و بومی سایر دانش‌آموزان مدرسه را نیز بشناسند. ■ به منظور پذیرش تنوعات فرهنگی و افزایش تعاملات سازنده میان آنها، در روز جشنواره فرهنگی مدرسه فعالیت‌های شاد و لذت‌بخش، مانند بازی‌های محلی و بومی طراحی و با کمک یکدیگر و با مشارکت اقوام و گروه‌های مختلف فرهنگی درون مدرسه طراحی و اجرا کنند.
ت. محتوای برنامه یا شرح فعالیت‌ها	آداب و رسوم، هنرها و صنایع دستی و سنتی، بازی‌های بومی و محلی
ث. موضوعات پشتیبان در برنامه درسی تجویزی	مطالعات اجتماعی، فارسی، تربیت‌بدنی و هنر

<p>این برنامه می‌تواند در مناسبت‌های خاص و مشخص (مانند چهارشنبه‌سوری، شب یلدا، اعیاد و مناسبت‌های مذهبی) یا چند روز از ایام معمولی سال برگزار شود.</p> <p>به‌علاوه در صورتی که مدرسه امکان برگزاری اردو یا فعالیت‌های بیرون از مدرسه را داشته باشد این جشنواره می‌تواند همراه با فعالیت‌های فرهنگی خارج از مدرسه نیز باشد.</p>	<p>ج. حجم زمانی و چگونگی زمان بندی اجرا</p>
<p>کلیه دانش‌آموزان مدرسه مخاطب برنامه هستند.</p> <p>در این برنامه هر گروه قومی می‌توانند غرفه و فعالیت‌های مشترک خاص خود داشته باشند تا آداب و رسوم و صنایع دستی و هنری خود را عرضه کنند.</p> <p>به‌علاوه باید گروه‌هایی از اقوام مختلف نیز تشکیل شود و فعالیت‌های جمعی (مثلاً بازی‌های بومی و محلی و مسابقات، پذیرایی با خوراکی‌های محلی و ...) داشته باشند.</p>	<p>چ. گروه مخاطبان و نحوه انتخاب و اندازه گروه</p>
<p>در قالب برگزاری نمایشگاه (از هنرهای محلی، صنایع دستی، پوشاک محلی، آداب و رسوم، ...)، بازدید میدانی، انجام بازی محلی و سنتی، کار عملی (مانند پخت نان یا تهیه خوراکی‌های محلی).</p>	<p>ح. فرصت‌های یادگیری</p>
<p>این برنامه کاملاً منعطف و متناسب با امکانات و شرایط مدرسه است. در این برنامه مهم آن است که فضای رسمی و مناسبات رایج بین دانش‌آموزان تغییر کند و آنان شرایط و ارتباطاتی دوستانه و متفاوت را تجربه کنند.</p> <p>امکانات و وسایل مورد نیاز برای برگزاری نمایشگاه و جشنواره فرهنگی توسط دانش‌آموزان و اولیای آنان تهیه می‌شود.</p> <p>چند ماه قبل از برگزاری جشنواره فرهنگی، برنامه به اطلاع دانش‌آموزان می‌رسد و نمایندگانی از میان آنان برای برنامه‌ریزی و اجرا انتخاب می‌شوند. نمایندگان انتخاب شده باید با گفتگو و همفکری با دانش‌آموزان پیشنهادهاى مختلف برای روز جشنواره تدارک ببینند.</p> <p>غرفه‌هایی برای عرضه فعالیت‌های گروه‌های فرهنگی مختلف در نظر گرفته می‌شود.</p> <p>خانواده و اولیای دانش‌آموزان در این برنامه می‌توانند بسیار کمک‌کننده باشند. برای نمونه در صورتی که در میان دانش‌آموزان از عشایر وجود داشته باشد می‌توان در بخشی از حیاط مدرسه، نمونه‌ای از سیاه چادر عشایر برپا کرد، یا با کندن بخشی از زمین و تعبیه ساروج در حیاط مدرسه، پخت نان محلی عشایر را نمایش داد.</p> <p>دانش‌آموزان در روز جشنواره می‌توانند لباس‌های محلیشان را بپوشند.</p> <p>والدین دانش‌آموزان نیز برای حضور در جشنواره دعوت شوند.</p>	<p>خ. شرایط اجرا، فضا و مواد، منابع، امکانات، ابزارها و وسایل و تجهیزات مورد نیاز و ...</p>

<p>معلم / معلماتی که حساسیت‌های قومی و فرهنگی را به خوبی بتوانند تدبیر و مدیریت کنند به همراه نمایندگانی از دانش‌آموزان و والدین آنان اجرا و هدایت کار را زیر نظر مدیر مدرسه، برعهده خواهند داشت.</p>	<p>د. مجری و ارائه‌کننده برنامه</p>
<p>کاهش اختلاف‌ها و منازعات فرهنگی و قومی درون مدرسه، پذیرش و احترام گذاشتن به قومیت‌ها و فرهنگ‌های مختلف، و افزایش دوستی و تعاملات سازنده در میان دانش‌آموزان متعلق به گروه‌های فرهنگی مختلف، از مهمترین ملاک‌هایی است که در عملکرد دانش‌آموزان می‌بایست متبلور شود. به‌علاوه انجام کار گروهی و مشارکتی نیز از ملاک‌هایی مهم در ارزیابی عملکرد دانش‌آموزان است.</p>	<p>ذ. عملکرد مورد انتظار پس از اجرای برنامه و نحوه ارزشیابی</p>

<p>نمونه شماره پنج</p>	
<p>مطالعه نان‌های محلی </p>	<p>الف. عنوان برنامه</p>
<p>پدر بزرگ حسین چند روزی بود که برای معالجه به شهر آمده بود. در این چند روز که او در خانه پسرش بود، تقریباً همیشه سر سفره با دیدن نان‌های فانتزی، لواش و ...، لب به شکایت باز می‌کرد و از نان‌های محلی قدیمی یاد می‌کرد. نان‌هایی که به تعبیر پدر بزرگ، هنگام پخت تمام محله از بوی خوش گندم پر می‌شد، تا چندین روز به تازگی و خوشمزگی روز اول باقی می‌ماند. در دهان به آسانی جویده می‌شد، و در حکم یک غذای کامل بود و آدم را به خوبی سیر نگه می‌داشت. حتی او بعضی وقت‌ها وارد جزئیات تهیه و پخت نان می‌شد و برای حسین از تهیه آرد، جزئیات مربوط به عمل‌آوری خمیر نان، ادویه‌ها و افزودنی‌های متنوع، مقوی و خوش‌عطر و بویی که به نان‌ها زده می‌شد، چانه‌گیری و شیوه پخت نان تعریف می‌کرد. پدر بزرگ نان‌های امروزی را که با آرد سفید تهیه می‌شوند مثل کاه بی‌مزه می‌دانست که ارزش تغذیه‌ای چندانی هم ندارند و احتمالاً موجب سوءهاضمه می‌شوند. بعضی وقت‌ها به شوخی به نوه‌اش می‌گفت شماها این‌ها را چطور گاز می‌زنید و می‌خورید؟! این‌ها که در دهان من مثل یک گلوله لاستیکی می‌شود که اصلاً نمی‌شود آن را جوید و پایین داد! این دست صحبت‌ها در کنار خاطراتی که حسین از کودکی و خوردن انواع نان‌های محلی در مناسبت‌های مختلف خانوادگی و مراسم در خانه برخی اقوام و خویشان دور و نزدیک به یاد می‌آورد او را به این سؤال‌ها هدایت کرده بود که انواع نان‌های سنتی استان و ویژگی آنها کدام است و چه عواملی بر کیفیت این نان‌ها تأثیر دارد، تفاوت‌ها و تشابهات میان آنها در چیست، در چه مناسبت‌ها و زمان‌هایی پخته می‌شوند و نسبت آنها با اقلیم و وضعیت زندگی مردم در گذشته چه بوده است، مزایا و معایب این نان‌ها در مقایسه با نان‌های امروزی کدام است. حسین این موضوع را با یکی از معلمان مطرح کرده و گفته بود دوست دارد پروژه کلاسی‌اش در این باره باشد. به این ترتیب او راهنمایی‌های اولیه و کمک‌های لازم برای تبدیل این فکر به پروژه را دریافت کرده بود و نهایتاً این پروژه در شورای مدرسه مطرح شد و به تصویب رسید.</p>	<p>ب. منطق برنامه / ضرورت و بیان مسئله</p>

<p>دانش آموز باید بتواند:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ انواع نان‌های محلی استان و ... را شناسایی و توصیف کند و بر حسب ملاک‌های مناسب آنها را دسته‌بندی کند و ارائه دهد. ■ تناسب میان انواع نان‌های محلی استان و ... را با ویژگی‌های اقلیمی و شیوه زندگی مردم در گذشته با لحاظ کردن ارزش غذایی، مزه و مدت زمان نگهداشت، در قالبی نوآورانه و مناسب نمایش دهد. ■ عوامل مؤثر بر کیفیت نان‌های محلی را به تفکیک مراحل تهیه آنها (تهیه آرد، درست کردن خمیر، عمل‌آوری خمیر، مواد افزودنی و ...) شناسایی کند و بر آن اساس محاسن و معایب نان‌های فعلی را تشخیص دهد و پیشنهادهایی به منظور ارتقای کیفیت نان‌های فعلی ارائه دهد. 	<p>ب. اهداف برنامه</p>
<ul style="list-style-type: none"> ■ مفاهیم و فعالیت‌های مرتبط با تهیه آرد و عوامل مؤثر بر کیفیت آن، خمیر و عمل‌آوری و عوامل مؤثر بر کیفیت آن، شیوه‌های پخت و عوامل مؤثر بر کیفیت آن ■ مهارت‌های انجام تحقیق میدانی (مشاهده، مصاحبه، عکاسی، یادداشت‌برداری)، مهارت‌های عام تحقیق (جستجوی اطلاعات در کتابخانه‌ها و سایت‌های معتبر اینترنتی)، جمع‌آوری و طبقه‌بندی اطلاعات، تجزیه و تحلیل و ارائه نتایج. 	<p>ت. محتوای برنامه یا شرح فعالیت‌ها</p>
<p>مطالعات اجتماعی، فارسی، مهارت‌های نوشتاری، کار و فناوری و هنر.</p>	<p>ث. موضوعات پشتیبان در برنامه درسی تجویزی</p>
<ul style="list-style-type: none"> ■ این برنامه را می‌توان به گونه‌ای زمان‌بندی کرد که جمع‌آوری داده‌های محلی مصادف با ایام و مناسبت‌های خاص (برای مثال تعطیلات عید نوروز، جشن‌ها، اعیاد یا عزاداری‌های مذهبی یا سایر مراسم محلی) شود تا امکان مصاحبه، مشاهده، تهیه عکس و فیلم در موقعیت‌های هرچه واقعی‌تر فراهم شود. در هر صورت لازم است دانش‌آموز پیش از جمع‌آوری داده‌های تجربی، به خوبی هدف پژوهش را بفهمد و به مراحل کار وقوف داشته باشد. ■ در بخش اول کار، حدود یک‌ماه برای مطالعه کتابخانه‌ای در خصوص انواع آرد و تهیه آن، تهیه خمیر و عمل‌آوری آن، افزودنی‌های مختلف استفاده شده در نان‌ها، شیوه‌های پخت و نگهداری و ... لازم است. این مطالعه کتابخانه‌ای حساسیت نظری لازم را در دانش‌آموز به وجود می‌آورد تا در پرتو شناخت‌های حاصل، دانش‌آموز در بخش دوم بتواند داده‌های میدانی مرتبط و مناسب‌تری جمع‌آوری کند. ■ در بخش دوم که به مطالعه میدانی اختصاص دارد، دانش‌آموز با حضور در موقعیت‌های واقعی، با مصاحبه، مشاهده، تهیه عکس و فیلم، داده‌های اصلی تحقیق خود را جمع‌آوری می‌کند. ■ در بخش سوم، داده‌های تجربی جمع‌آوری شده با مطالعات کتابخانه‌ای انجام شده ترکیب و داده‌های تجربی تجزیه و تحلیل می‌شود. 	<p>ج. حجم زمانی و چگونگی زمان‌بندی اجرا</p>

<ul style="list-style-type: none"> ■ در بخش چهارم دسته‌بندی و مقایسه با نان‌های امروزی صورت می‌گیرد. ■ در این مرحله نتیجه‌گیری صورت می‌گیرد و پیشنهادهایی با همفکری اعضای گروه به منظور ارتقای نان‌های امروزی ارائه می‌شود، مانند استفاده از مخمرهای طبیعی، آردهای آرام آرد شده و ... ■ بخش پنجم به چگونگی ارائه یافته‌ها اختصاص دارد که انواع و گونه‌های مختلف شفاهی، کتبی، نمایش عملی با لحاظ کردن خلاقیت و استفاده از هنر در این مرحله باید مورد توجه قرار گیرد. 	
<ul style="list-style-type: none"> ■ دانش‌آموزان پایه چهارم ابتدایی تا پایه نهم دوره اول متوسطه ■ این تحقیق می‌تواند به صورت انفرادی یا در گروه‌های کوچک ۳-۴ نفره انجام شود. علاوه بر مباحث رایج تشکیل گروه، مثل دوستی، دانش‌آموزانی که متعلق به بخش‌های مختلف یک استان هستند، می‌توانند با هم تشکیل یک گروه بدهند و هر یک مسئولیت انجام تحقیق درباره نان‌های محلی بخش خود را برعهده بگیرد و در نهایت کل گروه مقایسه و تجزیه تحلیل یافته‌های بخش‌های مختلف را به صورت جمعی انجام دهد. 	<p>چ. گروه مخاطبان و نحوه انتخاب و اندازه گروه</p>
<p>بازدید میدانی در گروه‌های کوچک یا انفرادی، پروژه و سمینار</p>	<p>ح. فرصت‌های یادگیری</p>
<ul style="list-style-type: none"> ■ برای بخش میدانی این تحقیق دانش‌آموز باید با افراد محلی که در این زمینه اطلاع دارند گفتگو و مصاحبه کند و یا در محل‌های پخت این نان‌ها حضور پیدا کند، عکس، فیلم و یادداشت تهیه کند و مصاحبه انجام دهد. ■ برای بخش دیگر این تحقیق، دسترسی به کتب، منابع مکتوب و سایت‌های معتبر لازم است. 	<p>خ. شرایط اجرا، فضا و مواد، منابع، امکانات، ابزارها و وسایل و تجهیزات مورد نیاز و ...</p>
<ul style="list-style-type: none"> ■ تیمی از معلمان کار و فناوری، مطالعات اجتماعی، فارسی و مهارت‌های نوشتاری می‌توانند هدایت کار را برعهده گیرند. ■ در صورتی که از میان والدین دانش‌آموزان، کسی تجربه یا اطلاعات خوب و مناسبی در زمینه نان‌های محلی داشته باشد می‌تواند به عنوان مشاور یا منبع اطلاع رسانی به دانش‌آموزان کمک کند. والدینی که در زمینه مردم‌شناسی، ایرانگردی، شناخت فرهنگ و فولکلور و ... دارای مطالعه و تجربه باشند نیز گزینه‌های خوبی برای اجرای این برنامه هستند. 	<p>د. مجری و ارائه‌کننده برنامه</p>
<ul style="list-style-type: none"> ■ برونداد این تحقیق می‌تواند به صورت فیلم، عکس، اینفوگراف (اطلاعات نگار)، گزارش کتبی، مقاله و ... تهیه شود. ■ ملاک‌هایی مانند آگاهی‌دهندگی، جامعیت در پرداختن به موضوع، ابتکار و خلاقیت، انجام کار گروهی، طرح پیشنهادی مناسب و عملی، می‌تواند برای ارزشیابی مورد توجه قرار گیرد. 	<p>ذ. عملکرد مورد انتظار پس از اجرای برنامه و نحوه ارزشیابی</p>